

ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
Instructional Leadership Based on the Iddhipada Iv Principles of School Administration
Promoting Educational Innovation in Thungyai Cluster the Secondary Educational
Service Area Office of Nakhon Si Thammarat

พลวัชร แสงมณี
พระครูสุเมธปริยัติคุณ
ปรีชา สามัคคี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phonlavath Saengmanee
Phra Khru Sumet Pariyattikhun
Pricha Samakkhi
Email: phonlavath.sa@gmail.com

รับบทความ: 15 มีนาคม 2569; แก้ไขบทความ 8 เมษายน 2569; ตอรับบทความ: 16 เมษายน 2569

Received: March 15, 2026; Revised: April 8, 2026; Accepted: April 16, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ จำนวน 60 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน และการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ แบบสอบถามศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ เครื่องมือที่ใช้วิจัยระยะที่ 2 คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเครื่องมือวิจัยระยะที่ 3 คือ แบบประเมินแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 1.43) 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมมีส่วนร่วมของครูในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นฐาน ปรับบทบาทการนิเทศการสอนจากการตรวจสอบเป็นการพัฒนาและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 3) ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ; นวัตกรรมทางการศึกษา; อิทธิบาท 4; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to: 1) examine the state of academic leadership of school administrators in promoting teachers' educational innovation in the Thung Yai Cluster under the Secondary Educational Service Area Office of Nakhon Si Thammarat. 2) develop academic leadership guidelines based on the Iddhipada IV principles. And 3) present and evaluate these guidelines. A mixed-method research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches. The sample consisted of 60 participants, including school administrators and teachers. Key informants included seven monks/persons, and a focus group discussion was conducted with seven experts. The research instruments were implemented in three phases: a questionnaire, in-depth interviews, and an evaluation form.

The findings revealed that: 1) the overall level of academic leadership in promoting teachers' educational innovation was moderate ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 1.43) across all dimensions, including vision, mission, and goal setting; learning environment; curriculum and instructional management; and instructional supervision. Teachers' educational innovation was also at a moderate level. 2) The proposed guidelines emphasized promoting teachers' participation in defining school vision, mission, and goals; supporting curriculum and instructional development based on students' learning outcomes; transforming instructional supervision from inspection to professional development; and fostering a supportive learning environment aligned with the school context. 3) The evaluation results indicated that the proposed guidelines were appropriate, feasible, and beneficial.

Keywords: Academic Leadership; Educational Innovation; Iddhipada IV; School Administrators

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเข้าสู่ช่วงศตวรรษที่ 21 ซึ่งมนุษย์ นับว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ ซึ่งมนุษย์จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นให้สามารถ พึ่งพาตนเอง สามารถพัฒนาคุณภาพสังคมให้เจริญงอกงามเท่าเทียมสังคมโลก ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 69 ได้กำหนดไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปะ วิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และ นวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, หน้า 18)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันและความต้องการของสังคมที่มุ่งเน้นการศึกษาอย่างยั่งยืนเพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้และสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กรทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบันส่งผลให้การศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน

ความคาดหวังของสังคมที่เพิ่มมากขึ้น และความต้องการให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแนวทางที่เน้นการใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรโดยคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กร ประยุกต์ใช้หลักการทางวิชาการให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ หรือการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทให้สามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ในการบริหารทางวิชาการ รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อผลักดันให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lakomski, G., & Evers, C.W., 2022, p 124-127)

สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย โรงเรียนจำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนทุ่งใหญ่วิทยาคม โรงเรียนทุ่งใหญ่เฉลิมราชอนุสรณ์ รัชมิ่งคลาสิกhek โรงเรียนกรุงหยันวิทยาการ โรงเรียนเสม็ดฉนวนวิทยาคม และโรงเรียนทุ่งสงพิทยาคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการส่งผลงานนวัตกรรมทางการศึกษาของครูในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2565 มีการส่งผลงานจำนวน 50 ชิ้น ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 35 ชิ้น และปี พ.ศ. 2567 จำนวน 20 ชิ้น (สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่, 2567) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในด้านแรงจูงใจและการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาแนวคิด หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจและสามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูต่อไป

สรุป การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางดังกล่าว และมุ่งเติมเต็มช่องว่าง โดยการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับภาวะผู้นำทางวิชาการ พัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางดังกล่าวผ่านกระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) เพื่อใช้เป็นกรอบในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

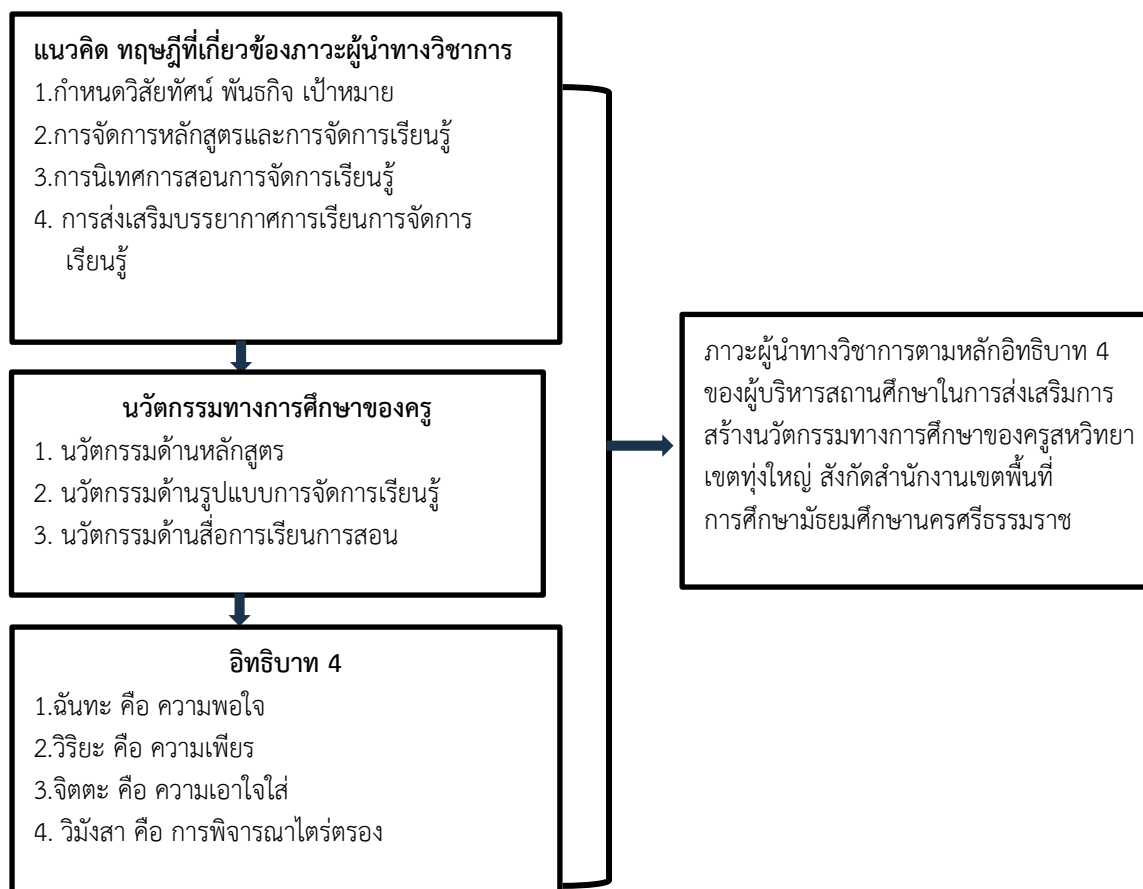
การทบทวนวรรณกรรม

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางการศึกษา รวมทั้งมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ปรีดี ประทุมสุรธรณ์, 2558, หน้า 39-40) ในด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ครูพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมการใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สรารุณ คักดี, 2558, หน้า 24-30) การนิเทศการสอน (Instructional Supervision) ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับบทบาทจากการตรวจสอบมาเป็นการให้คำปรึกษา แนะนำ และพัฒนาศักยภาพของครูผ่านกระบวนการนิเทศที่หลากหลาย เช่น การโค้ชชิ่ง (Coaching) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) (สมถวิล ศิลปะคนธรรม, 2558, หน้า 117) การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและสนับสนุนให้ครูพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านหลักสูตร รูปแบบการสอน และสื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทดลองสิ่งใหม่ (ลัดดาวรรณ นัตตาเทพ, 2559, หน้า 48-50) และหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารและครู (พระวัชรินทร์ ชินวโร, 2555)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีอิทธิพลต่อการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน และการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา รวมถึงมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสมผสานวิธี (Mixed- Method Research) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ประชากร ได้แก่ ครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำนวน 5 โรงเรียน จำนวน 173 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan,1970) จากครูในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ จำนวน 173 คน จาก 5 โรงเรียน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 60 คน

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูป/ คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้และความสามารถทางด้านการบริหารการศึกษา หรือดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

2. เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและได้รับรางวัลด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 3 คน

3. เป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 1 รูป/คน

ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

สนทนากลุ่ม จำนวน 7 รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้และความสามารถทางด้านการบริหารการศึกษา หรือดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน

2. เป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาและได้รับรางวัลด้านการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 3 คน

3. เป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 1 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ผลปรากฏว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 สามารถนำไปใช้ได้จริงทุกข้อ หลังจากนั้นนำ แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนวัดท่ายาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 30 คน นำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทิ้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ Cronbach(1951) โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.951

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากการถอดเทป ตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่ข้อมูล และจัดกลุ่มเป็นประเด็นหลัก (Themes) จากนั้นจึงตีความและสังเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลในรูปแบบเชิงพรรณนา

ระยะที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

ที่	สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย	3.01	1.41	ปานกลาง	1
2.	ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	2.94	1.40	ปานกลาง	3
3.	ด้านการนิเทศการสอน	2.94	1.47	ปานกลาง	3
4.	ด้านการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	3.00	1.43	ปานกลาง	2
รวม		2.97	1.43	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย รองลงมา คือ ด้านการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้และด้านที่มีระดับต่ำสุดคือ คือ ด้านการนิเทศการสอน และ ด้านบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

ที่	สภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของครู	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.	นวัตกรรมด้านหลักสูตร	3.18	1.44	ปานกลาง	1
2.	นวัตกรรมด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้	3.00	1.50	ปานกลาง	3
3.	นวัตกรรมด้านสื่อการเรียนการสอน	3.13	1.39	ปานกลาง	2
รวม		3.10	1.44	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า สภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ นวัตกรรมด้านหลักสูตรรองลงมา คือ นวัตกรรมด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้และด้านที่มีระดับต่ำสุดคือ คือ นวัตกรรมด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2 ผลการสัมมนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ผลการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ดังนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย มีดังนี้

ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทางของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเต็มใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมต่อเป้าหมายของโรงเรียน อันเป็นการส่งเสริมหลักฉันทะ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูยึดมั่นในแนวทางตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยสนับสนุนให้ครูมีความเพียรพยายาม มีความรับผิดชอบ และสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิริยะ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรให้คำปรึกษา เอาใจใส่ และรับฟังความคิดเห็นของครูในทุกกลุ่มสาระอย่างทั่วถึง โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในกระบวนการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ครูเกิดความตั้งใจและมีสมาธิในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงหลักจิตตะ และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับครูในการพิจารณา วิเคราะห์ และประเมินความเหมาะสมของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย โดยนำข้อมูลจากปัญหาที่เกิดขึ้นจริง สภาพการจัดการเรียนการสอน และผลการดำเนินงานมาใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ เพื่อปรับปรุงและกำหนดทิศทางการวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักวิมังสาอย่างเป็นระบบ

2. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ โดยควรเริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเห็นคุณค่าของหลักสูตรในฐานะเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเต็มใจ และพร้อมมีส่วนร่วมในการออกแบบหรือปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดฉันทะในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีความเพียรพยายามในการศึกษามาตรฐานหลักสูตร เทคนิคการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการแสวงหานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนถึงหลักวิริยะ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรติดตาม ให้คำแนะนำ และเอาใจใส่กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างใกล้ชิด โดยการสังเกตชั้นเรียนและนิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้ครูเกิดความตั้งใจจดจ่อในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตตะ และผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลจากการประเมินผล การสังเกตชั้นเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มาวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร รวมถึงการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทและปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักวิมังสาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการนิเทศการสอน มีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการนิเทศการสอนให้เป็นกลไกในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยควรเริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูตระหนักว่าการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการเพื่อการพัฒนา มิใช่การตรวจสอบหรือควบคุม เพื่อให้ครูเปิดใจ ยอมรับ และมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการสอน อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดฉันทะในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควร

ส่งเสริมให้ครูมีความเพียรในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านการใช้นวัตกรรมนิเทศการสอนที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การโค้ชชิ่ง (Coaching) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิริยะ ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรให้ความเอาใจใส่ รับฟังปัญหา และทำความเข้าใจความต้องการของครูแต่ละรายหรือแต่ละกลุ่มสาระอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งเลือกใช้วิธีการนิเทศการสอนที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของครู เพื่อให้ครูเกิดความตั้งใจและมีสมาธิในการพัฒนาการสอนของตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงหลักจิตตะ และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลจริงจากห้องเรียนผลการจัดการเรียนรู้ และข้อมูลที่ได้จากกระบวนการนิเทศการสอนมาวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศการสอนให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในรอบถัดไป ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักวิมังสาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยควรเริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของบรรยากาศการเรียนรู้ในฐานะปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและบริบทการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ครูเกิดความพึงพอใจ ความเต็มใจ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ อันเป็นการส่งเสริมหลักฉันทะ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความเพียรของครูในการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่หลากหลาย เช่น นิทรรศการ โครงการ การแข่งขันทักษะ และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพและพัฒนาทักษะในหลากหลายมิติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักวิริยะ ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารควรให้ความเอาใจใส่ต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นเป็นมิตร และปลอดภัย อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงหลักจิตตะ และ ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ข้อมูลจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พฤติกรรมในชั้นเรียน และผลสะท้อนจากครู มาวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักวิมังสาอย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 3 ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสทศวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

สรุปผลการประเมิน นำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสทศวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ ร้อยละ 100 เหมาะสม ร้อยละ 100 และเป็นประโยชน์ ร้อยละ 100

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชมี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากบริบทของแต่ละสถานศึกษาในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ภาระงาน และโครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษาเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ปรดี ประทุมสุวรรณ (2558, หน้า 39) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของ วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ สุขฤทัย จันทรทรงกรด (2560, หน้า 45) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัด จันทบุรี สังกัดสพม. เขต 17 ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาใน จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 โดยรวมและ รายด้านอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาจากสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสหวิทยาเขต ทุ่งใหญ่

2. ผลการศึกษาแนวการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้าง นวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ซึ่งสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถ สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาผลการวิจัยพบว่า ภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในหลายด้าน ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการส่งเสริมพัฒนา นวัตกรรมทางการศึกษาในด้าน การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการ สร้างแรงจูงใจและความศรัทธาในวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนดทิศทางของสถานศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุน ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเป้าหมาย ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Cavazos (2010, p 67) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่เข้มแข็งสามารถ ส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนได้ ด้าน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้าง แรงบันดาลใจให้ครูเห็นความสำคัญของหลักสูตร สนับสนุนให้ครูพัฒนาความรู้และนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ รวมทั้งนิเทศ ติดตาม และนำข้อมูลจากผลการประเมินผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและ กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mickey (2000 , p 143) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและสนับสนุนครูในการ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ด้าน การนิเทศการสอน ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการนิเทศในลักษณะของการ พัฒนา มากกว่าการตรวจสอบ โดยใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย เช่น Coaching, Mentoring, Lesson Study และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของครู รวมทั้งใช้ข้อมูล

จากการนิเทศและผลการสอนในการปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญลักษณ์ จันทรวินุญ (2560, หน้า 45) ที่พบว่าการนิเทศและการประเมินผลที่มีระบบช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่หลากหลาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งนำข้อมูลจากผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mcilvain (2010, p 58) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้านการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูใช้ข้อมูลผลการประเมินผู้เรียนในการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา รวมทั้งจัดระบบการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพของครู และส่งเสริมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ร่วมกันทั้งสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Joseph (2000, p 43) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพของครู

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครู สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานทางวิชาการของครูในหลายด้าน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้ครูยึดมั่นแนวทางตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูมีความเพียรพยายามและความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cavazos (2010, p 67) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่เข้มแข็งมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของหลักสูตรและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้ครูศึกษามาตรฐานหลักสูตร นำเทคนิคและนวัตกรรมการสอนมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งติดตาม ให้คำแนะนำ และนำข้อมูลจากผลการประเมินผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mickey (2000, p14) ที่ชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการตัดสินใจด้านหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอนของครู ด้านการนิเทศการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเห็นว่าการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการพัฒนา ไม่ใช่การตรวจสอบ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมนิเทศที่หลากหลาย และรับฟังปัญหาของครูเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการนิเทศการสอนอย่างเหมาะสม โดยใช้ข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนและผลการสอนของครูเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญลักษณ์ จันทรวินุญ (2560, หน้า 46) ที่พบว่าการนิเทศและการประเมินผลที่เป็นระบบสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางวิชาการที่หลากหลาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งนำข้อมูลจากผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Joseph (2000, p 43) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารให้มีบทบาทเชิงรุกในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครู เพื่อให้การดำเนินงานด้านวิชาการมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่

1.2 กำหนดนโยบายสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาของครู การจัดสรรเวลา งบประมาณ และแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.3 ส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการโดยบูรณาการหลักดังกล่าวเข้ากับการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาครู และการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาผู้บริหารและครูให้เกิดความสมดุลทั้งด้านแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่มีต่อผลลัพธ์ด้านผู้เรียนและประสิทธิภาพของสถานศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้จากระดับการปฏิบัติงานของครูไปสู่ผลลัพธ์เชิงคุณภาพของผู้เรียนและองค์กรสถานศึกษาอย่างรอบด้าน

ชื่อเรื่องวิจัยที่เสนอ : การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

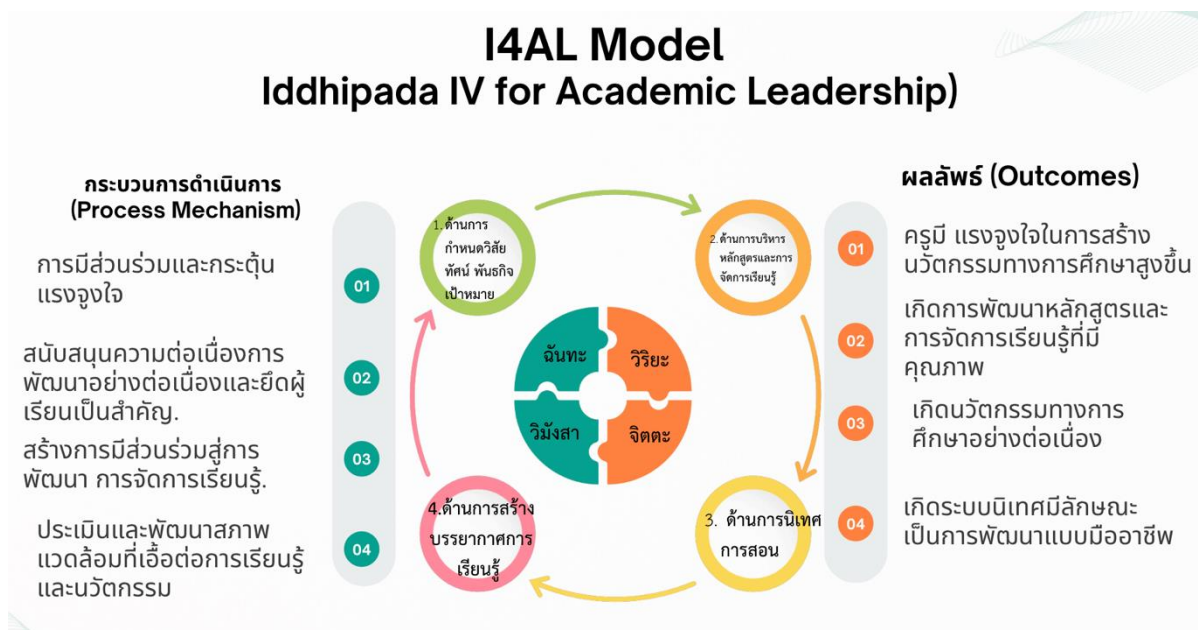
2.2 ควรพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบหรือโมเดลการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือกึ่งทดลอง โดยนำแนวทางที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปสร้างเป็นรูปแบบการบริหารเชิงปฏิบัติ และศึกษาผลก่อนและหลังการใช้รูปแบบดังกล่าว เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในบริบทสถานศึกษา

ชื่อเรื่องวิจัยที่เสนอ : การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครู

2.3 ควรศึกษาตัวแปรสื่อกลางหรือปัจจัยทางจิตวิทยาองค์การที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หรือวัฒนธรรมองค์การ เพื่ออธิบายกลไกที่ทำให้ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช นำเสนอดังภาพ

แผนภาพที่ 2 โมเดล I4AL Model (Iddhipada IV for Academic Leadership)

จากแผนภาพที่ 2 นำเสนอโมเดลชื่อ “I4AL Model (Iddhipada IV for Academic Leadership)” แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้ หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การนิเทศการสอน 4) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จะช่วยให้ครูเกิด แรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กัญญลักษณ์ จันทรวิบูลย์. (2560). แนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรีดี ประทุมสุรธรรม. (2558). การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่สามารถพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 12(22), 39–40.

- พระวัชรินทร์ ชินวโร (ยิ้มย่อง). (2555). *การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 1–90.
- ลัดดาวรรณ นัตดาเทพ. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี* [วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมถวิล ศิลปคนธรรพ์. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(1), 117–118.
- สรารุณี ศักดิ์. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สหวิทยาเขตทุ่งใหญ่. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานด้านนวัตกรรมทางการศึกษา ปีการศึกษา 2565–2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช.
- สุขฤทัย จันทรทรงกรด. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cavazos, J. M. (2010). *The instructional leadership of high school principals in successful Hispanic majority high schools* [Doctoral dissertation, The University of Texas at Austin].
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334.
- Joseph, C. (2000). Integrating school leadership knowledge and practice using multimedia technology: Linking national standards, assessment, and professional development. *Journal of Educational Administration*, 16(1), 43–50.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Lakomski, G., & Evers, C. W. (2022). The importance of context for leadership in education. *Educational Management Administration & Leadership*, 50(1), 124–127.
- Mcilvain, S. L. (2010). *Improving the instructional leadership of elementary principals through in-service training* [Doctoral dissertation, University of Connecticut].
- Mickey, B. H. (2000). *Instructional leadership: A vehicle for one urban principal to effective pedagogical restructuring in a middle school* [Doctoral dissertation, Temple University].